

T.C.
ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI
Strateji Geliştirme Başkanlığı

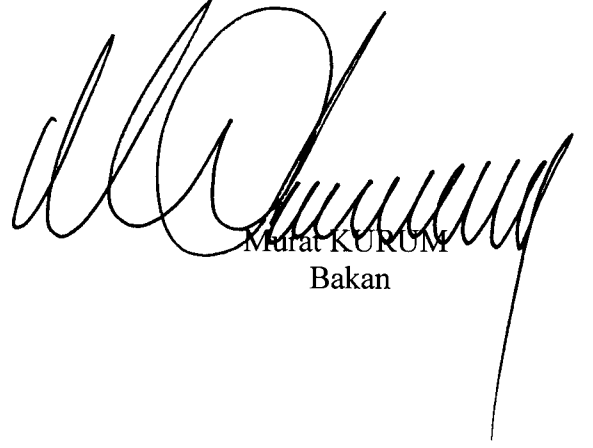
24 Mart 2026

Sayı :30824082-610-15232601
Konu :Yazılı Soru Önergeleri

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Milletvekillerimiz tarafından Bakanlığımıza yöneltilen ve ilişik listede; TBMM Esas numaraları ve konuları belirtilen yazılı soru önergeleri incelenmiş olup, söz konusu önergelerde yer alan hususlara ilişkin cevaplarımız ekte sunulmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Murat KURUM
Bakan

EK:
-Dosya (1 Takım)

VAN MİLLETVEKİLİ
SAYIN GÜLCAN KAÇMAZ SAYYİĞİT'İN
TBMM 7/35221 ESAS SAYILI
YAZILI SORU ÖNERGESİNE
İLİŞKİN SORULAR VE CEVAPLAR

7/35221
6K 30

SORULAR

Van'ın Erciş ilçesinde bulunan Zilan Deresi 'nin (Geliyâ zılan) Hidroelektrik Santralleri (HES) ve kum ocaklarıyla ciddi bir tahribatla karşı karşıya olduğu sıklıkla kamuoyuna yansımaktadır. Her ne kadar Zilan Deresi "kesin korunacak hassas alan" olarak belirlenmiş olsa da gerektiği ölçüde koruma tedbirlerinin alınmadığı anlaşılmaktadır. Geçmiş yıllarda Danıştay'ın durdurma kararına rağmen Çevresel Etki Değerlendirme (ÇED) raporuna dahi gerek duyulmadan HES yapımına devam edilmiştir. Aynı şekilde Zilan Deresi üzerinde üç ayrı kum -çakıl ocağı ile yıkama - eleme tesislerinin faaliyet gösterdiği belirtilmektedir. Bölge sakinleri de özellikle Çelebibağ Mahallesinde kamyonlarla taşınan kum ve çakıl nedeniyle dere yatağının değiştiğini, su kanallarının kuruma tehlikesiyle karşı karşıya olduğunu belirterek su kaynaklarının ve hayvancılığın kaybolabileceği uyarısında bulunmaktadırlar.

Zilan Deresi'nde yaşanan tahribatla, bölgenin flora ve fauna yapısının zarar göreceği aşikardır. Çünkü ekolojik dengenin insan eliyle bozulması, tüm canlı yaşamı üzerinde ciddi olumsuz etkiler yaratacaktır. Uzmanlar da söz konusu faaliyetlerle birlikte koruma altındaki yaz ördeği, pasbaş patka, turna ve uzunbacak gibi kuş türleriyle, yalnızca bu dereye yaşayan Barbatula ercisanus ve Barbus ercisanus adlı endemik balık türlerinin yok olabileceğini belirtilmektedirler. Bugün Geliyâ Zılan, sadece bitki örtüsü çeşitliliği ile hayvan popülasyonu gibi maddi değer taşımamaktadır. Aynı zamanda geçmişte 15 bin insanın katledildiği anıtsal bir yer olma özelliği de taşımaktadır. Birçok yurttaşın mezar yerinin ve kemiklerinin bulunduğu bir bölgeye HES ve kum - çakıl tesisleri kurmak, bir halkın acılarına da saygısızlıktır.

Bu bağlamda;

- 1- Van ilinin Erciş ilçesinde bulunan Zilan Deresi üzerinde kurulan HES ile kum - çakıl ocağı sayısı kaçtır? Bunların faaliyete başlama ve bitiş tarihleri nedir?
- 2- Erciş İlçesindeki Zilan Deresi üzerine kurulan HES ve kum-çakıl ocakları için ÇED raporu hazırlanmış mıdır? ÇED raporu olmadan faaliyetlere izin verilmekte midir?
- 3- Erciş'te Zilan Deresi üzerinde kurulan HES ve kum-çakıl ocaklarının insan ve doğa üzerindeki tahribatı araştırılmış mıdır? Bölge sakinlerinin şikayetleri neden dikkate alınmamakta mıdır?
- 4- Zilan Deresi üzerinde kurulan HES ve kum-çakıl ocaklarının birçok kuş türü ile endemik balık türünü yok olmayla karşı karşıya bıraktığı doğru mudur? Bu türlerin korunması için neler yapılmaktadır?
- 5- Zilan Deresi üzerinde kum-çakıl ocağının kurulması izninin 2011 yılındaki depremde 39 kişinin hayatını kaybettiği Sevgi Apartmanının müteahhidine verildiği doğru mudur?

6- Zilan Deresi çevresinde yaşayan yurttaşların su kaynaklarının ve hayvancılığın biteceği uyarısına kulak verilerek herhangi bir adım atılacak mıdır?

CEVAPLAR

Gerçekleştirilmesi plânlanan projelerin çevreye olabilecek olumlu ve olumsuz etkilerinin belirlenmesinde, olumsuz yöndeki etkilerin önlenmesi ya da çevreye zarar vermeyecek ölçüde en aza indirilmesi için alınacak önlemlerin, seçilen yer ile teknoloji alternatiflerinin belirlenerek değerlendirilmesinde ve projelerin uygulanmasının izlenmesi ve kontrolünde sürdürülecek çalışmalar, Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) Raporları'nda detaylıca incelenir.

Çevrimiçi ÇED Süreci Yönetim Sistemi (e-ÇED) veri tabanında yapılan incelemede; 17.01.2023 tarihinde ÇED Başvuru Dosyası Bakanlığımıza sunulan "Zilan Regülatörü ve HES (6,322 MWM-6,070 MWe)" projesi için 12.05.2023 tarihli ve 7108 no.lu "ÇED Olumlu" kararı verildiği, anılan karara esas hazırlanmış olan Nihai ÇED Raporu'nda söz konusu hidroelektrik santralının sosyolojik, ekolojik ve çevresel etkilerine dair değerlendirmelerin yapıldığı, bu bağlamda flora, fauna ve su ürünleri alanlarına ilişkin konularında yeterliliği bulunan uzmanların çalıştığı Ekosistem Değerlendirme Raporu hazırlandığı ve bu raporun da yetkili kuruluş olan Tarım ve Orman Bakanlığı (Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü) tarafından onaylandığı, bölgedeki su kaynaklarının planlanması, projelendirilmesi, inşaatı ve işletilmesi amacıyla görevli ve yetkili kuruluş olan Tarım ve Orman Bakanlığı Devlet Su İşleri (DSİ) Genel Müdürlüğü ile faaliyet sahibi arasında Su Kullanım Hakları Anlaşması yapıldığı, aynı zamanda Zilan Regülatörü ve HES Projesi imar planının 15.03.2019 tarihinde Van Büyükşehir Belediyesi Meclis Kararı ile onaylandığı, Nihai ÇED Raporu'nun II.2.7. başlığı altında tarım ve mera alanları ile hayvancılık ve su ürünleri konularında gerekli sayısal ve istatistiki verilerle birlikte detaylı irdelemelere yer verildiği tespit edilmiştir.

Bilindiği üzere, 29.07.2022 tarihli ve 31907 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren ÇED Yönetmeliği'nin 6. maddesinin 3. fıkrasında "Bu Yönetmeliğe tabi projeler için "Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumlu" kararı veya "Çevresel Etki Değerlendirmesi Gerekli Değildir" kararı alınmadıkça bu projelerle ilgili teşvik, onay, izin, yapı ve kullanım ruhsatı verilemez, proje için yatırıma başlanamaz ve ihale edilemez. Ancak bu durum söz konusu teşvik, onay, izin ve ruhsat süreçlerine başvurulmasına engel teşkil etmez." hükmü yer almaktadır. Anılan maddeden de anlaşılacağı üzere Bakanlığımızca/Valiliklerce verilen ÇED kararları, nihai izin niteliği taşımamakta olup, mer'i mevzuat uyarınca yatırıma başlanabilmesi için diğer kamu kurumları tarafından verilecek olan izin/ onay / ruhsat yada mülkiyet edinimi niteliğindeki idari işlemler öncesinde aranması gereken bir ön koşul olarak değerlendirilmektedir.

2872 sayılı Çevre Kanunu'nun 15. Maddesi'ne göre "Çevresel Etki Değerlendirmesi incelemesi yapılmaksızın başlanan faaliyetler Bakanlıkça, proje tanıtım dosyası hazırlanmaksızın başlanan faaliyetler ise mahallin en büyük mülkî amiri tarafından süre verilmeksizin durdurulur." Ve 2872 sayılı Çevre Kanunu 20(e) "Çevresel Etki Değerlendirmesi süreci tamamlamadan inşaatı başlayan ya da faaliyete geçenlere proje bedelinin yüzde ikisi oranında idarî para cezası verilir. Cezaya konu olan durumlarda yatırımcı faaliyet

alanını eski hale getirmekle yükümlüdür. Çevresel Etki Değerlendirmesi sürecinde verdikleri taahhütnameye aykırı davranışlara, her bir ihlal için 10.000 Türk Lirası (278.536 TL) idarî para cezası verilir.” Hükümleri doğrultusunda Van Valiliği (Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü) tarafından ÇED Raporu hazırlanmadan faaliyete başladığı veya ÇED Raporu’nda verdikleri taahhütlere aykırı davrandığı tespit edilen işletmelere 2872 sayılı Çevre Kanunu ve Mer’i Mevzuatı uyarınca gerekli iş ve işlemler uygulanmaktadır.

Van Valiliği (Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü)’ne Alo 181, Cimer ve dilekçe ile ulaşan şikayetlere istinaden denetimler gerçekleştirilerek, 2872 sayılı Çevre Kanunu uyarınca gerekli iş ve işlemler yapılmakta ve yasal süresi içinde yanıtlanmaktadır.

Dilekçe yoluyla Van Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğüne intikal eden şikayete istinaden Şahıs Tüzel Kişisi’ne ait Kum Ocağı’na 30/07/2024 tarihinde denetim gerçekleştirilerek, 2872 sayılı Çevre Kanunu’nun 20. maddesinin (e) bendi uyarınca idari yaptırım uygulanmıştır.